

Izšla vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sunday and Holidays.

Uredništvo in tiskarna: 2657 S. Lawrence Ave.
Office of Publication: 2657 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4804.

Stavka illinojskih rudarjev poravnana do prihodnje spomladi

Lastniki rogov sprejeli načrt rudarjev, ki so ga zavrgli zadnji mesec, toda rudarji so si odprli vrata arbitraži. Rudarji se danes vrnejo na delo na podlagi stare, jacksonvillake mezdne lestvice in delali bodo do 1. aprila 1928, medtem se pa uvedejo v jame stroji. Posebna komisija izdelala novo mezdno pogodbo, ki stopi v veljavo 1. aprila. Lewis upa, da na ta način nastane premirje po vsem centralnem polju mehkega premoga. Rudarji v pittsburskem distriktu izgubili prvo legalno bitko pred sodiščem.

Chicago, 2. okt. — Stavka rudarjev v Illinoisu, ki je trajala ravno šest mesecev, je bila končana večeraj popoldne in v ponedeljek zjutraj se 72,000 rudarjev vrne na delo — oziroma vrne se jih toliko kolikor jih bodo lastniki rogov potrebovali na podlagi sporazuma.

Stavka — ali izpor, kar je že bilo — ni definitivno poravnana. Nastalo je le premirje, ki traja do 1. aprila 1928.

Na podlagi sporazuma, ki je bil dosežen večeraj v hotelu Auditorium, so illinojski rudarji obdržali staro, jacksonvillake mezdo \$7.50 dnevno, izgubili pa so mnoge stare pravice in ugodnosti. Lastniki premogovnikov so se podali glede mezde — ker druge poti zanje ni bilo — pridobili pa so toliko, da se produkcija premoga modernizira s stroji; dosegli so tudi to, da se mezdni spor v skrajnem slučaju, ako ne bo drugesa rešila, poravnava z modificiranim razsodiščem ali arbitražo.

(“Prosveta” je že pred enim mesecem napovedala, da pride baš to, da pride kompromis.) Temelj premirnega sporazuma je, da se takoj imenuje posebna komisija štirih moč, dveh rudarjev in dveh magnatov, ki mora dognati vse fakte glede premogovne industrije v Illinoisu najkasneje do 7. februarja 1928. Ako se komisija ne bo mogla zediniti, tedaj izvoli petega moža, ki odloči. To bo forma razsodišča. Večina petorice odloči.

Ko komisija izvrši svojo delo, predloži poročilo skupnemu lestvičnemu odboru, ta pa mora na podlagi poročila in načrta komisije sestaviti novo mezdno pogodbo.

Veliki izgredi v Nemčiji

500 komunistov aretiranih v Berlinu v protidemonstracijah proti Hindenburgu.

Berlin, 2. okt. — Pri velikih izgredih, ki so danes izbruhnili v Berlinu med nacionalističnimi demonstracijami na rojstni dan predsednika Hindenburga, je bilo ranjenih okrog 80 oseb, med temi 50 policistov. Protidemonstracije so vodili komunisti. Policija je izvršila masne aretacije: zajela in odgnala v zapor je 500 delavcev. Približno 800-000 oseb je demonstriralo v prid Hindenburgu, ki je danes 80 let star.

Napoleonovi romanski razgledni.

London, 1. okt. — Te dni je izšla v prvem angleškem prevodu knjiga “Napoleon in njegove prijateljice”, ki prikazuje, da je bil Napoleon ne le dober vojskovodja, temveč tudi dober ljubi-mec. Imel je — ko je bil že ožen — za Josefino — mnoge postranske ljubice. Kjer je srečal lepo deklico, jo je skušal pridobiti zase in navadno je tudi zmagal.

Leon Trockij izključen iz komunistične internacionale

Vujović tudi izključen, štirinajst drugih je pa vrženih iz stranke. Trockij je dejal, da biokratična disciplina uničuje komunistično stranko.

Moskva, 1. okt. — Mednarodni prezidij komunistične internacionale je večeraj soglasno izključil Leona Trockija, briljantnega voditelja ruske revolucije in bivšega komisarja rdeče armade, iz komunistične eksekutive. Z njim vred je bil izključen tudi M. Vujović, Trockijev glavni pristaša. Obenem je bilo 14 Trockijevih pristašev izključenih iz komunistične stranke.

Trockij je bil poklican pred disciplinarni odbor (porotni odbor) s svojimi tovariši vred, ko so našli tajne tiskarne, v katerih je opozicija proti Stalinu in ostalim voditeljem stranke tiskala svoje brošure in letake.

Trockij je zagovarjal sebe in tovariše v dolgem govoru, v katerem je rekel med drugim sledeče:

“Možje, ki so tukaj kot obtoženci, stojte kot politični značaj visoko nad onimi, ki zakrivajo svoje slične pod strankino disciplino. Birokratična disciplina, sloneča na napačnih političnih pojmihi, ne daje nobenih pogojev za edinstvo, pač pa prinaša zmešnjavo in razkol. Stranka je danes prišla tako daleč, da niti ne razpravlja in ne odločuje več; edino, kar še dela, je, da izvršuje odredbe. Celo prezidij komunistične internacionale ni lažema: tudi prezidij samo kima.”

Trockij je nadalje rekel, da sta Stalin in Buharin, glavna voditelja stranke, postavila vprašanje samoohrane nad vse drugo. Vrgel jim je v obraz očitek “bonapartističnih namerj” in “termidorijanske politike.” Dejal je, da je mednarodni kongres dal prezidiju oblast samo za eno leto, ta pa je uzurpiral svojo oblast.

Prezidijeva razsodba se glasi: “Prezidij smatra, da Trockij in Vujović ne moreta več biti člana internacionale radi njune nasilne borbe proti organizaciji in ker sta organizirala podzemne tiskarne in druga nepostavna sredstva podzemne propagande in ker sta hudobno obrekovala Sovjetsko Rusijo pred vsem svetom. Da ohranimo enotnost Leninovih vrst in pobelje nadaljnja delovanja opozicije, in ker smatramo, da bi bilo vzkalo nadaljno milostno postopanje nevarno — obtožena sta bila zadostno posvarjena — aklenuemo soglasno, da se Trockij in Vujović izključita iz komunistične internacionale.”

Komunistični upor na francoski krizarki

Dvema vojaškima vstajama je sledila revolta med pomorščaki.

Paris, 1. okt. — Vstaji med afriškimi vojniki v Casablanci in v mornariški kaznilnici v Toulonu v četrtek je večeraj sledil resen upor na bojni ladji, krizarko “Ernest Renan” v francoskem navalnem pristanišču. Vse možstvo na ladji se je uprlo poveljnikom in šele po ostrem spopadu, v katerem je bilo nekaj mož ranjenih, je bila revolta potlačena. Osem voditeljev in 50 pomorščakov je bilo aretiranih.

Poveljniki izjavljajo, da so upor vodili komunistični pomorščaki. Komunistična agitacija v francoski armadi in mornarici je dosegla že tako velike uspehe, da je vlada v resnih skrbih.

BREZPOSELNOST TLACI BRITSKE DELAVCE

Ta kuga traja že šest let in pol. Pojavila se je po končani svetovni vojni. To je nauk za delavce, kaj jim prinaša imperijalizem.

Chicago, Ill. — “Črna kuga” je naslov članka, ki je izšel v delavskem časniku “London Daily Herald” in ki se peča s kronično brezposelnostjo na Angliškem. Avtor članka je Arthur Hayday, delavski poslanec. On naglašja, da je bilo valed brezposelnosti ob enem januarja 1921 do junija 1927 zaradi brezposelnosti ob enem ali drugim času prizadetih do šest milijonov oseb v Veliki Britaniji.

Članek pravi, da je bilo v mesecu januarja leta 1921 registriranih 1,000,000 brezposelnih oseb. Koncem meseca junija jih je bilo še tri milijone. Vsteti niso bili rudarji, ki so imeli spor s podjetniki. Od tega časa je število brezposelnih delavcev znašalo od 1,000,000 do 1,680,000, nikdar jih pa ni bilo manj brez dela kot milijon.

Hayday čeni s svojo brezposelnih delavcev, da je zaradi brezposelnosti trpelo do 18 milijonov oseb.

Ta kuga brezposelnosti je dokaz, da britski kapitalisti ne morejo najti trgov za svoje produkte. Predsednik britske borse poroča, da se je v drugem četrtletju leta 1927 uvozilo za 27 odstotkov več blaga, kot pa izvozilo, medtem ko se je v letu 1913 izvozilo za 21 odstotkov in pol več blaga, kot pa uvozilo.

Ti stari dobri časi, ko so britske kolonije dajale britski industriji sirovine, kupovale so pa dovorne produkte, so minoli. Ti časi so ali k vragu, ker britski in ameriški kapitalisti grade tovarne in ustanovljajo podjetja v kolonijah, da tam producirajo, kar potrebujejo doma.

Britski kapitalisti so zgradili britski imperij s izkoriščanjem britskih delavskih mas, zdaj pa grade industrijo v drugih deželah, ker so delavke mezde nizke.

Posebno dobro ilustrira to tekstilna industrija. Že leta je bila tekstilna industrija na Angliškem odvisna od izvoza tekstilov. Ta industrija zdaj izgublja trge po vsem svetu, ker delajo konkurenco tekstili iz Nemčije. V prvih osmih mesecih je izvoz britskih tekstilov padel za \$63,000,000. Bil je za toliko nižji kot v prejšnjem letu. Ako se pa izvoz tekstilov primerja s izvozom tekstilom leta 1925, tedaj je izvoz padel za \$190,000,000.

“Wall Street Journal” pa poroča, da so se ravno v tem času britski tovarnarji pričeli dogovarjati, da izvozijo v Nemčijo za \$100,000,000 strojev za izdelovanje tekstilov.

Britski delavci so kot britski vojniki pomagali premagati Nemčijo in ji naložili vojno odškodnino, da morajo zdaj nemški delavci delati za nizko mezdo. Ta nizka mezda pa povzroča, da zdaj v Nemčiji izdelujejo cenejše tekstile kot na Angliškem. V Britaniji ne zahteva noben tovarnar več strojev za izdelovanje tekstilov. In konsekvanto temu britski kapitalisti prodajajo stroje za izdelovanje tekstilov v Nemčijo.

S tem je povedano v par besedah, kakšne zle posledice rodi imperijalizem za delavce. Ko se prične imperijalizem, dete kapitalizma, razvijati, pomeni za delavce več dela, konec imperijalizma pa pomeni, da sta v deželi izredna bogata oligarhija in velika armada brezposelnih delavcev, ki se pehajo sestradani za delom.

Novi predsedniški kandidati republikanske stranke

Pojavili sta se sopot dve zvezdi. Preden pride konvencija republikanske stranke se jih pojavi mogoče še pol tuceta.

Washington, D. C. — Dandaj so bili na ustnicah onih, ki se poganjajo za službe v Washingtonu, kot predsedniški kandidati republikanske stranke političarji, kot so Lowden, Hughes, Hoover, o katerih je bilo znano, da bodo plaval v prtlugi stare garde, a zdaj so pričela prihajati tudi druga imena na dan, ki so po volji konservativcem. Zabiličali sta na političnem nebu republikanske stranke svetili zvezdi Dawes in Ogden Mills. Dawes je prišel svojo politično karijero v zakladništvo, Ogden Mills je pa sedaj podtajnik v državnem departamentu.

Voditelji stare garde še molče in niso dvignili na kilt dosedaj ne enega ne drugega kandidata. Do prave kampanje je po njih mnenju še dosti časa in do tedaj jih objavi še poltuceta imen, ki jih bo podpirala ena ali druga konservativna struja v republikanski stranki. Kandidatov v republikanski stranki ne bo manjkalo. Za vodilne političarje je glavno vprašanje, za katerega kandidata se izrečejo privatni veinteresi, da se na to proglašajo kandidati, katerega zahteva ljudstvo zaradi njegovih “izrednih vrlin.”

Privatnim veinteresom se prav nič ne mudi imenovati svojega moža. Oni mirno čakajo, da se v predkampanji porabi precejšnji del municije. Tako se ljudstvo upeha s vednim uganjanjem in pa bo poznalo in videlo spremembe, ko pride ugoden čas, da se ljudstvo priporoči kot kandidat oni človek, o katerem so prepričani, da bo na zunan in notran najboljše čuval njih koristi. Dotlej naj pa ljudstvo počaka, politični podvoditelji pa naj silijo s svojimi izvoljenimi v ospredje in jih hvalijo, kot krčkar kramar hvali svojo robo na semnju. Tako je volja privatnih veinteresov. In ta je odločilna, ne pa krčkarstvo podvoditeljev republikanske stranke.

Več kot sto žrtev tornada v St. Louisu

St. Louis, 1. okt. — Stavilo mrtvih valed tornada, ki je divjal tukaj v četrtek, je do danes naraslo na 98. Devetdeset žrtev je v St. Louisu, osem pa v treh mestih na illinojski strani Missisippija. Danes in jutri bodo pogrebi.

Okrog 1200 oseb je v bolnišnicah, in ker je med temi mnogo težko ranjenih, bo število mrtvih najbrž naraslo na okrog 120. Tornado je uničil blizu 5000 poslopij; med temi je pet cerkva. Skodo danes cenijo na \$10,000,000.

DELAVCI PO CENI VLEČEJO.

Kompanija za izdelovanje srajc se preselila na jug.

New York, N. Y. — Tvrška Cluett, Peabody & Co. se je preselila v Atlanto. Ta tvrška izdeluje srajce, ki prihajajo na trg pod znakom “Arrow”. Atlantska trgovska zbornica zdaj oglašja to tvrško, kot oglašja mesto, v katerem so delavne moči poceni, ker vabi tovarnarje na severju, da se preselijo na jug, kjer bodo našli potrpežljive, ponižne in krotke delavce.

Delavci, ki se pehajo sestradani za delom. Kljub temu se dobe delavci, ki podpirajo kapitalizem in njegovo dete imperijalizem.

Green podpira apel panamskih delavcev

Apel je bil napravljen že tudi pred leti. — A bil je udarec po vodi.

Washington, D. C. — William Green, predsednik Panameriške in Ameriške delavske federacije je sopot apeliral na Kovinski obrtni svet v panamskem kanalnem pasu, da naj se domači delavci pri nameščenju pri kanalnem delu nikar ne prezirajo in daje prednost delavcem z Jamajke in Barbadoosa. Ravnotak apel je bil poslan na organizirane belopolitne delavce v kanalnem pasu še pred tremi leti.

Green navaja v svojem apelu resolucijo, ki jo je sprejela konvencija Panameriške delavske federacije leta 1924 v glavnem mestu Mehike. Temu dodaja, da je naj resolucija vpoštevata.

Resolucija izjavlja, da imajo panamski državljani vroke za pritožbo, ker so panamski delavci skoraj popolnoma izključeni pri kanalnem delu, sprejemajo se pa v delo ljudje, ki prihajajo z Jamajke in Barbadoosa, ker so ti delavci pokorni in poslušni, ne pa zaradi tega, ker so boljše kot panamski.

Ko se je pred tremi leti zahtevalo o ameriških uradnikov, naj prenehajo s takim razlikovanjem napram panamskim delavcem, se uradniki niso osirili na zahtevo. Ostalo je vse pri starem in napokoj med panamskimi delavci narašča. Svoje nezadovoljstvo nad takim početjem so panamski delavci izrekli po svojem delegatu v posebni resoluciji na zadnji konvenciji Panameriške delavske federacije.

Novo klerikalno zaroto in revolte v Mehiki

Zvezna četa ubila 89 vatašev v Jalisco; 29 oseb aretiranih v glavnem mestu.

Mexico City, 1. okt. — Klerikalno rebelno gibanje se je ponovilo zadnje dni v državi Jalisco in zvezna četa so tamkaj v več spopadih ubila 89 vatašev. Istočasno je bilo v Mexico Cityju aretiranih 20 klerikalcev, večinoma šnek s podličnih krogov; polovico aretiranih je bilo po zaslišanju izpuščenih.

Tri bitke so bile v toku med vataši in vladnimi četami v zadnjih desetih dnevih, kakor se glasi uradno poročilo. Bitka v vsožnju hribov blizu Atandasa v državi Jalisco je trajala deset ur. Vataši, ki so bili utrjeni za skalami in kamnitimi ograjami, so se bojevali s največjo trmo. Vodji jih je duhoven s imenom Vega, ki je bil letos še v mnogih bitkah na čelu indijanskih katoliških kmetov. Ko je prišla tema, so se vataši umaknili in odnesli ranjence s seboj, na bojišču so pa pustili več kot 50 mrtvih.

Katoliški vataši so zadnje tedne pet zelo aktivni. Policija je našla v stanovanjih osumljenih klerikalcev v glavnem mestu na kupe bodov, ki so jih izdali klerikalci in katere so hoteli prodajati za financiranje nadaljne kampanje proti Callesovi vladi.

Izseljevanje rusov v Ameriko

Izseljenikov ni bilo 40 tisoč. — Največ jih je bilo iz Kanade.

Washington, D. C. — Delavski departament poroča, da je v mesecu juliju t. l. prišlo v Združene države 9,393 tujcemcev. Od tega števila, jih je bilo 23,420, ki stalno ostanejo v Združenih državah. Za začasno bivanje jih je prišlo le 15,973. Kvotnih izseljenikov je pa bilo 6,962.

Iz Kanade jih je prišlo 7,180, iz Mehike 6,723, iz Nemčije 1,649, iz Velike Britanije 1,045, iz Italije 1,521, iz Poljske 786, iz Irake svobodne države 738 in skandinavskih dežel 594.

V mesecu juliju je zapustilo Združene države 9,230 tujcemcev. Več ko 81 odstotkov od teh jih ostane trajno v Evropi. Največ jih je odpotovalo v Italijo in Veliko Britanijo.

Zrte alkohola podvojena.

Chicago. — Mrlški oglednik Oscar Wolff poroča, da se je število smrtnih slučajev valed alkoholizma v Chicagu podvojilo, odkar je prohibicija. Leta 1916, ko še ni bilo suhe, je bilo v Chicagu 110 takih smrti. V letu 1926 je bilo 228 in letos, ko leto še ni končano, jih je že 251.

Venezuelski tiran prejel opomin

Green ne prikaže tako hitro odgovora od diktatorja. — Te vrste ljudem se ne mudi odgovarjati na take opomine.

Washington, D. C. — William Green, predsednik Panameriške delavske federacije, je, po nalogu zadnje konvencije Panameriške delavske federacije, poslal opomin Juan Vincnt Gomezu, barbarakemu venezuelskemu diktatorju, da je čas, da se po-boljša.

Naprti se do sedaj ni noben tiran prejel po svoji lastni pošti pisma, v katerem se mu vljudno zagotavlja spoštovanje, a obenem se mu čitajo javita, da on s svojimi dejanji podlaga ljudstvo, da se naj vpre njegovi tiraniji. Green nikakor ne pričakuje, da se bo tiranu mudilo s odgovorom.

Gospod, pričenja Green vljudno, na to pa nadaljuje, da so delegatje venezuelske delavske unije (Union Obrera Venezolana) dvignili težko obtožbo proti razmeram, ki so bile vailjene v Venezueli. Kongres je bil informiran, da se je delegatoma prepričilo odpotovanje na sbo-rovanje v Washingtonu.

Za tem naglašja Green, da take razmere ne soglašajo a principu moderne civilizacije in demokracije. Zato je kongres sprejel resolucijo, ki obsoja take razmere.

Na to je navedena sprejeta resolucija, ki izjavlja, da je bilo venezuelsko ljudstvo skozi zadnjih devetnajst let potlačeno in da so bile kršene njegove ustavne pravice glede življenja, svobode in lastnine, svobode govora, tiska in zborovanja. Ljudstvu je bila odvzeta volilna pravica in odreka se mu “habes corpus”, ki ga hrani pred krivičnimi aretacijami brez sodnijske obravnave.

Resolucija nadaljuje, da venezuelskih delavcev ne izkorišča samo industrijsko in gospodarsko diktatura, ampak izkorišča jih tudi domači in tujezemski kapitalisti.

Green zaključuje svoj opomin, da je zelo značilno, da delavci iz nobene dežele, ki so združeni v Panameriški delavski federaciji, niso predložili enakoga protesta. Zato je kongres dal nalog svojim odbornikom, da vam predlože pritožbo, zahtevajoč popolno svobodo akcijs in združevanja za delavce.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Recepti se ne vračajo.

Naročniki: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$0.50 na pol leta; Chicago \$7.50 na leto, \$0.75 na pol leta, in za inostranstvo \$9.00.

Naslov na vas, kar ima stik s "Prosveto":
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.

Subscriptions: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Statut v obliki n. pr. (Sept. 20-1927) poleg vašega imena na naslovu poslati, da vam je s tem davcom potekla naročnina. Posvetilo je prevečeno, če se vam ne ustreja list.

SLIKE IZ NAŠELNE

Kakšni so ljudje.

Hibbing, Minn. — Živimo v 20. stoletju, v katerem imamo razvito vsakojako mašinerijo. Parniki dokaj s lahko priplovejo od enega kontinenta do drugega, pa bodisi nad vodo ali pod vodo, in tudi po zraku jih je že nekaj preletelo ocean in to vse plava in leti z veliko brzino, tako da s hitro vožnjo so se deleže zbliznali tako blizu, da vpraša Čičkan Kanakana, kam gre, Kanakana odgovori: "V Moskvo, London, Paris ali Berlin itd."

Seveda to vse dela mašinerija in tehnika. Delavci, ki so vse to izumili in producirali, pa najmanjše uživajo. Ker imamo razvito mašinerijo, imamo razvito tudi ljudstvo. Skrat bolj kakor pred 100 leti. Mašinerijo si je prilastil kapitalizem in poleg mašinerije si je kapitalizem prilastil tudi vero ter revno in delavno ljudstvo. Večkratni milijonarji, milijonarji, milijonarji, bogatini in tudi mnogo trgovcev, ki imajo druge vrednote, kakor bančne kredite. Ti ne verjamejo v vero čisto nič, pa bodisi v katoliško ali kako drugo. Verjamejo samo v tisto, v kar so se podali in v njih mislih jim je vera samo bučine in kako bi izkoristili revno in delavno ljudstvo, drugo jih ne briga. V cerkev hodijo, seveda, ampak samo zato, da se kažejo revnemu ljudstvu, češ, da nas revno ljudstvo vidi in si misli kaj se oni, ki so bogati in imajo karkoli hočejo, hodijo v cerkev k mašam. Oni tudi verjamejo v boga in katoliško vero, pa ne bomo mi, ki smo revni in nimamo drugega, kakor kar dobimo od našega dela. Res je tako, kar si bogatini mislijo; revno ljudstvo jih vidi, da hodijo v cerkev ter reče: mi moramo hoditi v cerkev k mašam in k spovedi, če bolj kakor bogatini, da bo tudi nam bog aredo dal, da bomo tudi mi bogati. Iz tega se jasno vidi, da sta katoliška cerkev in vera popolnoma tajni in avarijski, ker sta tako močno zaviti v misterij, da jih revno ljudstvo ne mara videti in ne razločiti. Če se kakšna oseba dobi med revnim narodom, da zamore pogledati akosi ta verski reklamni misterij in začne pripovedovati svojim sotrpinom, kaj je to, jo začnejo pa takozvani višji sloji naroda in duhovniki ertiti in mrziti in če le morejo, ga polijejo na drugi svet. Saj tako so napravili s Saccom in Vanzettijem. Potem se radujejo bogatini in z njimi tudi veraki in revno ljudstvo. Prav pravi "Proletarce", ko piše v svojem članku, dokler bo ljudstvo hodilo gledat prepeče, kakor sta Dempsey in Tunney v velikih trumah in plačevalo visoke vaje za sedeže, bo smiraj tako in bode še od jeze in žalosti umirali ter stavili med seboj, kateri bo bolj nabil svojega tekmeča. Hudomužni jim je odnesel stavno in sveti oči papet se bo tudi še jezili nad prepeči, da se grejo prav tam prepepati, kjer je stalo nedolgo tega najavetejša, oziroma sveta eharistija. Ravno tako je z šogometalci ali takozvanimi "base-ball" igralci. Tam jih je tudi še mnogo padlo pod žogo, pa bodisi ubitih ali ranjenih in tudi mnogo tisočakov se je že položilo za stavo in tudi mnogo tisočakov se je naredilo med gledalci. Dokler bo masa ljudstva imela za sport Dempsey in Tunney, šogometalce, itd., ne bo boljše časa, kakor so sedaj. Zakaj kapitalistični bosai se zavedajo, da je ljudstvo bolj k slabem nagnjeno kakor k dobrem in rado ostane dolgo v otročji dobi. Nekateri se celo življenje, zato jim pa ne branijo, temveč jim se priporočajo, dokler bo masa posejala take zavede, bo tudi volila republikance ali demokrate in bo pokorna svojim bosom, a plača pa zavedoljna, kakršno mu delodajalec hoče dati.

Take razmere imamo, dragi čitatelj, in to v 20. stoletju. — Redar.

Delavčeva opazovalnica

Piše Ivan Molek.

Ljubezen pred sodiščem.

Četrti teden je bila Ljubezen pred sodiščem v Clevelandu. Zakoniki par, nedolgo poročen, je bil aretiran, ko se je stikal in poljuboval v avtomobilu ob cesti. Policaj, ki je zasledil ljubimca pri strašnem sodišču, je seveda hudo moralčen. Obšla ga je zrna ob takem činu in čital je zločina pred sodiščem. Obtožila je bila: pohujljivo obnašanje na javnem prostoru.

Sodnik je pa bil najbrž trezen in oženjen. Ko se je preprčal, da sta "hudodelca" res poročena, ju je oprostil, policaja pa ostel. Komedijska s tem še ni bila zaključena; sprejemila se je v tragedijo za moralnega policaja. Zakonski parček ga je tožil radi krivične aretacije in poroka je zaključila, da mora policaj plačati visoko odškodnino.

Vaak, kdor je čital to vest, je privlečil policaju njegovo smolo. Kaj pa vtika svoj dolgi nos v pravice zakonikih?

Malo pomisleka. Policaj ni vedel, niti ni hotel verjeti, da sta ljubimca poročena, dokler ni bilo prepričano. Kaj pa, če ne bi bila poročena? Kaj, če bi bila dojenčka samo zaročena in bi bila takole zaročena par dni pred poroko? Ali bi bila oproščena? Najbrž ne.

Iz tega se lahko izvaja hinavstvo ameriških paragrafov. Kaj usvarilo ku Klux Klan? Članke bodo organizirane, se verjeli, da skušajo katoliki osvojitvi Ameriko; da je v vaški katoliški katedrali v kleti aretiral, ki je pripadnik na papule povleče odpreči svoje smotone puške ko se sveti vojščaki "prave" Kristove vere vzdignje proti tiraniji; da šlde skušajo kontrolirati svetovni denarni trg; da je v resnici Nordveico pleme superlone naske drugo raso in da mora nadvladovati nad ostalimi.

Prijetelji vojnega pripravljanja pravijo, da vaška oseba, ki je za svetovni mir, je plačana po strahnih boljševiki, itd.

Najbolj jasno pa nam pokaže pravo sliko kalnih mislecev politična kampanja. Južnjaški volilec je prepričan, da republikanska amaga zagotovo prinese propast in uboštvo v deželo. V dokaz naj navedem govornico v Virginiji. V svojem argumentu je dejala: "Ako zmaga republikanska stranka, tedaj bomo imeli po vsej deželi take ljudi kot jih ima Kalifornija, take kot je Roscoe Arbuckle, ta grdi nasramanec."

Kakor vas izgleda, bodo tudi naši avesti misleci, kalni in blatni kot so, prevladovali pri prihodnjih volitvah. Mrliški oglednik mojega okraja je bil trikrat zaporedoma izvoljen, ker ima samo eno oko. Okrajni pisar je bil odavtavljen, ker je naredil neki "nemoralni" prestop. Pri prihodnjih volitvah je bil z veliko večino zopet postavljen na stol.

Tako se nadaljuje ta povest kalnih mislecev. Naj bo predmet razpravljanja liga narodov, Mehika, Almesa Semple McPherson ali pa Taj Mahal, vselej so kalni misleci v hudem boju. In ker je na svetu še veliko teh blatnecev, potem res ni vroka, kakaj bi ne bili tako erečni kot kralji. Saj brez njih, blagor njih dobrim srcem, bi ne imeli niti nikake zaveze!

Namena društva št. 254.

Ban Air, Pa. — Naznanjam članom društva "Napredni Slovenci" št. 254 S. N. P. J., da je bilo na radni seji dne 11. septembra sklenjeno, da se od sedaj naprej vrže društvene seje ob 2. popoldne. Eno uro pred sejo pa pobira tajnik anesment.

Obešen pa se naznanja članstvu društva št. 254, da pride v polnem številu na sejo dne 9. oktobra, ker imamo plačati izredno naklado 50 centov na članu v poškodniški sklad. Vaak, ki je zavarovan za posmrtnino in bolnišniško podporo, mora plačati omenjeno voto. Izvzete so članice, katere so zavarovane samo za posmrtnino. — Peter Bukovec, tajnik.

ALI SE NAPRAVI POIZKUS ZA ZNIŽANJE DELAVSKE MEZDE PRIHODNJO SPOMLAD?

Gospodarski zvedenec ga napoveduje.

C. J. Hill, ravnatelj delavskega departmenta za Babsonovo organizacijo statistike, je na konferenci bizniške organizacije napovedoval, da se bo delavcem zniževala mezda prihodnjo spomlad, kar seveda zopet pomnoži delavske stavke. To je povedal na zelo diplomatičen način in sicer tako, da ga preprost delavec težko razume, kaj je mislil s svojim govorom povedati. V rudarski stavki je videl znamenje, da delavstvo postaja vedno bolj nezmožno v sedanjih časih izvajati svoje zahteve s stavko. Njegovo mnenje je, da bodo unije še nadalje izgubivale bitke. "Tu tega ni povedal naravnost, ampak na diplomatičen način. Hill meni, da se število brezposelnih delavcev pomnoži tudi v stavbinski industriji, kar bo seveda vodilo do znižanja mezde. Temu je dodal, da se v prihodnjem letu voli predsednik in da mogoče uprava prične nekatera javna dela, kar bo seveda dalo delo brezposelnim v stavbinski industriji. Glede aktivnosti v politiki je Hill rekel, da pojde strokovno organizirano delavstvo svojo staro pot, ki se zrcali v besedah: "Nagradite svoje prijatelje in kaznujte svoje neprijatelje."

Poslanica, ki jo je Hill sporočil biznisanomom, je za delavce veliko bolj važna in večjega pomena, kot za biznismane, katerim je bila namenjena.

Pozabiti ne smemo, da je Hill govoril na predvečer konvencije Ameriške delavske federacije, ki se vrši še v tem mesecu.

Za delavce pomenijo njegove besede predvsem, da prihajajo zanje trdi časi in da se morajo pripraviti nanje. To pa ne pomeni samo, da naj delavci omeje svoje izdatke na najpotrebnejše, ampak da so tudi pripravljeni, ko jim lastujoči razred zopet vsili boj s svojim prehodom iz lartargije v ofenzivo. Ta kratki čas, ki nas loči od spomladi, je treba vporabiti za spopolnjenje in pojačanje delavskih političnih in strokovnih organizacij. Pomnožiti je treba članstvo vseh delavskih organizacij, posebno političnih. A najpotrebnejše med vsem je, da delavstvo ustvari enotno fronto proti skupnemu sovražniku. Ako boj postoji med delavstvom, mora biti načelen in ne osebni. Osebnost boje med delavstvom zanašajo le breznačelní lumpje, ki so v službi delavskih sovražnikov in gledajo le na svoje koristi. Ako je boj načelen, je enotna fronta vseeno mogoča, osebni boj pa enotno fronto izključuje in sili v delavskem gibanju one elemente, ki sovražijo osebni boj, da postanejo osebni in se tako še bolj veča razdor v delavskem gibanju.

Lastujoči razred izkorišča v današnji kapitalistični družbi vse delavce. On ne dela prav nobene razlike v izkoriščanju, če delavci molijo boga po katoliško, židovsko, mohamedansko, itd., ali če so brezverci, belopoltni ali temnopoltni, ako govore angleško, slovensko, italijansko, nemško ali kateri drug jezik.

Za lastujoči razred so delavci material, ki je za to na svetu, da se izkorišča, njemu nabavlja bogastva, da udobno živi, ukazuje in vlada. Čemu naj bi delavci bili nesložni med sabo zaradi vere, narodnosti, polti ali pa taktike? V delavskem gibanju naj odloča tista taktika, za katero se izreče večina. Ako je kdo s svojo taktiko ostal v manjšini, naj razlaga in uči svojo taktiko stvarno in brez osebnih napadov, dokler ne bo pridobil večine za svojo taktiko v organizaciji. Oni, ki ustanovi novo delavsko organizacijo s peščico podpornikov, ker je s svojo taktiko in nauki ostal v manjšini v delavski organizaciji in nato osebno napada voditelje večine v veselje lastujočega razreda in njegovih žegnanih in nečegnanih podpornikov, mesto da bi skušal s pametno, trezno in stvarno besedo pridobiti večino za svoj nauk o taktiki, pa ne dela za enotno fronto in ne v korist delavstva. Tak delavec ali zastopnik ali poverjenik delavstva ni zastopnik delavstva in poverjenik delavstva, ampak je zastopnik le one manjšine malkontentov, ki sama ne ve, kaj hoče in za to dela škodo delavstvu. Ti neznatni malkontenti se rakraba v delavskem gibanju in dajejo potuho in

IZ PRIMORJA

Sleparji. V Kopru se je vršila razprava proti Albertu Tomichu iz Trsta in Jos. Rimando iz Siskurze, ki sta se po deželi predstavljala kot zastopnika fašistične trgovske zveze ter sta zahtevala od raznih trgovcev, da pristopijo k zvezi. Pobirala sta prispevke za fašistično trgovsko organizacijo in naročnino za "L'organizzazione commerciale". Prišleparila sta tako več tisoč lir. Tomich je obojen na 5 mesecev in 13 dni zapora ter na 308 lir globe, južnjak Rimando pa je znal zvrčati krivdo na Trjačana tako spretno, da je bil oproščen. Sleparji z nabiranjem raznih prispevkov in naročnin po deželi je že toliko, da se je končno zganila oblast in fašistična organizacija, ki ukazuje, da naj se taki sleparji nemudoma naznanijo orožnikom.

V Novi Sušici je bilo razpuščeno načelnštvo Zadrúžne mlekarne in za komisarija je imenovan poljedelski učitelj K. Tence. V načelnstvu je nastala, kakor trdi razpustni odlok, neugodna, nevarna javnemu redu! Stvar pa je ta: Mlekarna si hoče postaviti novo poslopje. Predložena sta bila dva načrta, prvi za sgradbo v Nadanjem selu, drugi v Novi Sušici; drugi načrt zahteva skoro štirikrat toliko izdatkov kot prvi. Trije možje iz Nove Sušice so se z vso vmeno zavzeli za drugi načrt in Tence se jim je pridružil. Ko se je imel vršiti občni zbor zadrúge, je došlo poročilo o razpustu načelnštva in imenovanju komisarija. Tence je pobral takoj ves denar iz zadrúžne blagajne. Občni zbor se je vendar vršil. Takoj nato pa je uradni list objavil razpustni odlok in sedaj je fašist gospodar v mlekarni.

Fašistično nasilje se nadaljuje. Trst, 12. sept. — Oblasti so razpustile še naslednja slovenska društva: Bralno društvo "Stol" v Srpencih, Mladinsko društvo v Kobdilu, Bralno in pevsko društvo v Standrežu in Sportni klub Concorda v Škedenju pri Tratu.

Zdravnikova smrt se pripisuje slučajno.

Chicago, 29. sept. — Slučajna smrt je bil izrek koronerjeve porote, ki je preiskovala vzrok smrti zdravnika F. J. Reicharda. Zdravnik je bil ubit od kosa konkrita, ki je priletel skozi okno poulične železnice, na kateri se je vozil. Mislil se, da je konkrit priletel iz pod vlaka Chicago, Milwaukee in St. Paul železnice, ko je poulična železnica vozila mimo.

Vesti iz Jugoslavije.

(Izvirno Prosvetl.)

Pokrajinska razstava "Ljubljana v jeseni." Dne 17. sept. se je slovesno otvorila jesenska pokrajinska razstava Ljubljanskega veleboja, ki naj traja teden dni. Razstava je prav zanimiva in podučna za vsakega, ki bo hotel spoznati vrednost Slovenije.

Na prvem mestu je kmetijska razstava, ki obsega sadni, zelenjadni, mlečarski, čebelarški, viniki in kmetijsko-šolski oddelki — potem pride vrtnarska razstava, ki so jo priredili splošno priznani ljubljanski vrtnarji. Zadnje dni razstave pridejo v kmetijsko razstavo konji — in velika jahalna in dirkalna dirka.

Namen vseh teh prireditev je vspodbujati proizvajalce, da se čim bolj potrudijo in skušajo pridelovati kar najlepše plode. In res: razstavljene so sila lepe reči.

Konjska razstava velja lepim konjem, ker res lep konj je res nekaj vreden, kar človek rad vidi in rad ima. V naših krajih je konj za vožnjo in jezo še v veliki veljavi, zlasti se pa v Ljubljani pod vplivom vojaške kavalarije razvija jahalstvo. Ustanovili so pred 2 letoma posebno društvo pod imenom "Kolo jahalcev in vozačev", in od prej pa imamo posebno Konjersko društvo.

Poleg kmetijske razstave imamo kulturno razstavo, ki predstavlja "gledališče, ljudstvo in družbo." O tej razstavi bom še poročal, ker je zelo zanimiva. Radio razstava kaže, kaj se je vse do sedaj na tem polju napravilo, in kakšen je v tem pogledu sploh napredek. Ljubljanski radio-amaterji so zelo pridni in podjetni možje.

Zdravje je med poglavitnimi reči najbolj poglavitno, zato je tudi poleg vseh gori omenjenih razstav tudi higijska razstava, ki kaže: kakšno stanovanje ne sme biti, če hočemo biti ljudje zdravi.

Za zabavo pa je obilno preskrbljeno, kajti gospodje prireditelji Veleboja imajo prav radi parolo: po delu zabava.

Tretji kirurški kongres v Jugoslaviji se je začel v ponedeljek 19. sept. t. l. Namen kongresa jugoslovanskih zdravnikov-kirurgov je na temelju dosedanjih izkušenj v operativni medicini do novih spoznanj. Prvi jugoslovanski kirurški kongres se je vršil l. 1911 v Beogradu, drugi l. 1922 v Zagrebu, letošnji je tretji. Na letošnjem bo glavna razprava o raku in rakovini. Namerava se tudi osredotočiti na jugoslovansko društvo zdravnikov kirurgov.

Veliki požar v Trbovljah. Trbovlje, 16. sept. — Ponoči je upepelil požar zgornji del velikega stanovanjskega poslopja Grebenca na desni strani Save nasproti železniški postaji Trbovlje. Kakor je izpovedal kmetnik, ki je opravil nočno službo na postaji, je okoli 2. ponoči opazil gost dim, valec se iz stanovanjskih objektov Grebenca na nasprotni savski strani. Alarmeral je železniški urad, ki je poklical na pomoč obe gasilski društvi. Tekom pol ure sta bili moštvu obeh društev že na mestu požara. Po napornem delu se jima je končno posrečilo ogenj lokalizirati. Požar je docela upepelil ves zgornji del poslopja, kjer so stanovala revnejše družine. Vse so si komaj rešile golo življenje. Velik del imetja jim je nastopil hud mraz in vlada v Trbovljah velika stanovanjska stiska. Kako je nastal požar, še niso dognali.

Smrtina kosa. V celjski javni bolnici je umrl 14. sept. Karel Jazbinšek, 21letni rudar od Sv. Kristofa pri Laškem.

Bolgarska trgovska bilanca za prvih šest mesecev tekočega leta je končala z deficitom 419 milijonov levov. Finančni odbor Društva narodov je to dni sklenil, da bo predložil plenumu prevzete garancije za bolgarsko posojilo 7 milijonov funtov šterlingov.

Jugoslovanski eroptari za znamenje vose čas, odkar letajo po zraku, polno nesreč. Vsako leto se ubije 10—15 pilotov in njih spremljevalcev. Komaj se je javnost odahnila od nesreče v Alpah, ko sta se ponesrečila letalca Pajević in Petrovič, že se je raznesla vest o nesreči v Sarajevu. Včeraj je bila zopet velika nesreča v Boki kotorski, kjer je ubitih pet ljudi, itd. itd.

Ljubljanska zbornica za trgovino in obrt je novo bojno torišče v Ljubljani. Doslej so v tej zbornici v veliki večini bili tkovski napredni elementi. Pokojni veletržec Ivan Knez je dolga leta vodil to zbornico, ki ima za nalogo ščititi trgovino in obrt. Klerikalci so skušali večkrat, a vselej zaman priti v to zbornico kot odločen faktor. Po

Knezovi smrti so pa smatrali, da je ugoden čas prišel. Po svojih zvezah v vladi so dosegli za zbornico — komisarija in nov volilni red. Pri spomladanskih volitvah po starem redu so zmagali še demokratije. Po novem pa upajo, da klerikalci priti do zmage. Volitve bodo v kratkem. Kdor ima zbornico, ima precej denarja. In zato se gre.

V Mariboru so železničarji sami s svojimi družinami zgradili celo kolonijo hiš za lastno potrebo. Kolonija stoji ob Betnovski cesti. Pomagali si sam — je bilo geslo in ljudje imajo svoje domovanje. Brez nič ni nič.

Slovenci imajo sedaj v narodni skupščini v Beogradu 27 poslancev in sicer 26 iz Slovenije in enega iz modruške reške županije. Ta je — dr. Shwegel, bivši avstrijski konzul v Ameriki. Dr. Shwegel se je začel po prevratu pečati s politiko. Vstopil je v klerikalno SLS stranko, ki ga je napravila za polanca v začasnem narodnem predstavništvu. Ko pa je Radica začel svojo izpremenjeno politiko, ko so ga pomislili in postal iz republikanskega veleizdajalca kar kraljev minister, je na enkrat dr. Shwegel postal Radicevec. Zvesto je spremljal odsej Radica, ki ga je pri sedanjih skupščinskih volitvah postavil za kandidata na takem mestu, da je bil izvoljen. In en Slovenec je več v parlamentu... Dr. Shwegel je sin kmeta iz Gorj na Gorenjskem. Njegov stric je bil znani baron Shwegel, ki se je v mladih letih pisal Zveglj in bil celo slovenski pesnik... Pri gradbi sueskega prekopa pa se je obogatil in postal iz kmetijskega Slovenca nemški baron. Umrl je brez otrok in je skoro vse veliko premoženje zapustil svojemu sinovcu, ki je sedaj Radicevski poslanec.

Samomor. Dne 12. sept. proti večeru je šel Franc Weisselien, sin lesnega trgovca v Predvorju, po prenehanem neurju gledat s asedom, koliko je Kokra narasla in koliko je napravila škoda na lesnih skladiščih in ležiščih. Ko sta prišla na most med Tupalčami in Predvorjem, se je Weisselien neoprečeno pognal z mosta v bobnoče Kokro in kmalu izgubil v divjih valovih. Predno je skočil, je še zaklical sosedu: "Pa nikar ne zamislj! Zbogom!" Truplo utopljenca so drugi dne našli.

Smrtina kosa. V celjski javni bolnici je umrl 14. sept. Karel Jazbinšek, 21letni rudar od Sv. Kristofa pri Laškem.

Veliki požar v Trbovljah. Trbovlje, 16. sept. — Ponoči je upepelil požar zgornji del velikega stanovanjskega poslopja Grebenca na desni strani Save nasproti železniški postaji Trbovlje. Kakor je izpovedal kmetnik, ki je opravil nočno službo na postaji, je okoli 2. ponoči opazil gost dim, valec se iz stanovanjskih objektov Grebenca na nasprotni savski strani. Alarmeral je železniški urad, ki je poklical na pomoč obe gasilski društvi. Tekom pol ure sta bili moštvu obeh društev že na mestu požara. Po napornem delu se jima je končno posrečilo ogenj lokalizirati. Požar je docela upepelil ves zgornji del poslopja, kjer so stanovala revnejše družine. Vse so si komaj rešile golo življenje. Velik del imetja jim je nastopil hud mraz in vlada v Trbovljah velika stanovanjska stiska. Kako je nastal požar, še niso dognali.

Zrtev poudarji v Vitanju. K našemu poročilu o poplavi katastrofi v vitanjskem kraju še poročajo: Močno narasla Hudinja je pri posestniku Klincu v Arclinu odnesla jez in se je pri tem močno poškodovala Anton Šinkovec. Milnar Ivan Podgajski pa je utonil. Kljub marljivemu iskanju od strani orožništva doseže se ni bilo mogoče najti trupla nesrečne žrte, ki jo je ugrabila stranska povodenj.

Smrtina kosa. Umrla je Meta Zemljak, soproga mestnega kurjača v Ljubljani.

Kaj in kdo je Zadruga banka v Ljubljani?

To pove njen program, ki ga je izdala Zadruga banka dne 12. septembra t. l. in ki se glasi: "Leta 1918 je Slovenija in njeno prebivalstvo postavilo v povsem drug svet. Do tedaj je bil cesarski Dunaj središče in torišče vsemu dobremu in zlu. Na Dunaj so se obracali tako meščani, uradniki, trgovci, obrtniki, aristokracije, kakor tudi kmetje. Pa tudi delavci so videli in pričakovali od Dunaja pomoči. Seveda ne na isti način kot prej omejenjeni, ampak od svojih prijateljskih zvez.

Preobrat v novembru mesecu je povsem predrugačil naš položaj. Bili smo nenkrat postavljeni na lastne noge. Industrija v prejšnji Kranjski in Spodnji Štajerski je imela pred sedež na Dunaju in Gradcu, odkoder so prihajale direktive, denar, višji uradniki in vse merodajne. Velika trgovina je bila na Dunaju, Trstu in Budapešti. Po preobratu kar nusenkrat nov svet: meja pri Logatcu, meja nad Mariborom, meja nad Jesenicami. In sedeži industrijskih trgov in se prenašali k nam v domovino; veletrgovina se je počela ustvarjati, začeli smo spoznavati pomen deviz in valut, eskompt in reeskompt. Od blizu smo videli, kako se carini in kakšen pomen imajo carinski uradi in njih uradniki.

V Ljubljani smo poznali pred vojno samo Ljubljansko kreditno banko, ki so jo ustanovili imoviti slovenski trgovci, premočni obrtniki in bogati advokati leta 1899 s pomočjo češke živnostenske banke v Pragi, ki nam je to prvo banko založila ne le s denarjem, ampak tudi s uradnim svetom, kajti Slovenci se nismo spoznali v banknih poslih. Stare banke Ljubljanske, Mayer, Lukman itd. so bile nemške. In zakaj pa naj bodo Slovencem banke, ki je vsa velika trgovina in industrija bila pravzaprav v rokah Nemcev in pod vplivom Dunaja. Slovenci obrtniki in kmeti sta imela svoje hranilnice in posojilnice, kamor sta nosila svoje prihranke in kjer sta se lahko zadolžila v slučaju potrebe; za prave banke pa ni bilo skoraj nobene potrebe.

Z ustanovitvijo nove države pa je postalo čez noč vse drugače. Naši trgovci je kupil v Trstu riš, olje, kavo, vse to je moral plačati v lirah. Moral je v banko, kupiti tam liro ter jih po banki v obliki deviz poslati v Trst. Drugi naš trgovci je kupil na Dunaju železnico, moral je kupiti za pokritje računa devizo na Dunaj ali na Zuerich ali na New York; tretji naš trgovci je za plačilo češke robe moral kupiti devizo na Prago itd. Prva leta je bilo potreba največ deviz na Zuerich (Švica) in na New York (Amerika), kar sta se švicarski frank in ameriški dolar smatrala za najboljša plačilna sredstva.

Naši slovenski trgovci in kmetje so prodajali les in gosdov, trame in deške iz Zag in Italijo, v Grčijo, v Španijo, Egipt itd. in so prejeli plačilo v denarju tistih dežel. Zopet so s tem denarjem morali v banko, da so ga zamenjali v domači denar. Banke so postale za naše kraje potreba. In tako so nastale "Slovenska", "Trgovska", "Obrtna", "Za spodarstva" in seveda tudi naša "Zadruga banka v Ljubljani".

Delavski zadruga, konsumne, produktivne in stavne so bile v istem položaju kot trgovci in obrtniki Slovenije. Morale so skopiti radi svojih denarnih in valutnih poslov v zvezi s raznimi bankami, ali občutile so, da bi bilo najboljšo, če se osamosvojijo in osnujejo lastno banko, za vna svoja finančna opravila, za eskompt in reeskompt menice, za blagovne kupčije, za finansiranje trgov, skratka za vse, kar ima vršiti prava matica zadrug. Vršla so se dolga posvetovanja, na kar se je začelo s predpripravi za ustanovitve lastne

Zadruga banka v Ljubljani. Delokrog Zadruga banka v Ljubljani se je končna določil takole:

Banka je upravičena izvrševati sledeče posle:

1. Ustanavljati konsumne in produktivne zadruga na temelju zakona s dne 9. aprila 1873, drž. zak. št. 70, pospeševati njih razvoj s dovoljevanjem kreditov, posredovati jim nakup in prodajo blaga in surovin, nadalje posredovati med njimi denarno izravnavo.
2. Ustanavljati samostojno ali v zvezi s drugimi industrijska, trgovska in druga, razvoj narodnega gospodarstva pospešujoča podjetja vseh vrst, ustanoviti v njih ustanovitve omejenih podjetij delniške in druge družbe, izdajati njih delnice, voditi njih posle.
3. Eskomptovati in reeskomptovati menice.
4. Dovoljevati akceptni, kontokorentni, davčni in pokriti kredit. Izvrševati in posredovati vsakovrstne finančne in kreditne operacije na račun države, pokrajine, občine, korporacij, zadrug, družb ali zasebnikov in izvrševati opravila, ki so v zvezi s temi operacijami.
5. Nakupovati in prodajati blago in surovine vseh vrst za lasten in tuji račun, pospeševati predvsem eksport domačih pridelkov in izdelkov.
6. Nakupovati in prodajati, v našem imenu in oddajati nepremičnine vseh vrst in posredovati pri teh opravilih.
7. Nakupovati in prodajati vrednostne papirje, valute in terjatve, jih zastavljati ali zamenjavati proti drugim vrednostim, oziroma posredovati omenjena opravila.

8. Dajati posojila proti zastavi vrednostnih papirjev, blaga, surovin in drugih premoženj.

9. Sprejemati denar ali v tekočem računu, v katerem slučaju sme vlagatelj razpolagati s vloženim zneskom bodisi s čekom, bodisi na drugačen ali na vložne knjižice, ali proti obrestonosnim blagajniškim listom.

Pravila so se sestavila. Ministrstvo za trgovino in industrijo jih je 19. avgusta 1920 št. 6077 potrdilo in trgovski kot delniške sodišče v Ljubljani jih je vpisalo v trgovski register pod firmo 2211 Rg B I 105/2.

Zadruga banka je začela l. decembra 1921 posloovati s kapitalom Din 1.250.000, ki je bil razdeljen na 12.500 polno plačanih delnic po Din 100.—, ki so jih večina prevzela zadruga, članjena v Eveni gospodarstvenih zadrug v Ljubljani.

Prva bilanca ki je obsegala dobo od 1. decembra 1921 do 31. decembra 1922, je imela nepričakovano dober rezultat:

Hranilni vlog so vložili komitenti:

na tekoči račun	Din 1.322.094
na knjižice	358.976
Cisti dobiček je znašal	Din 109.170.

Prvo leto je pokazalo, da je bila banka res nujna potreba za naše delavke zadruga. Prolet se je v veliki neprestani in stalno havgor. Pokazalo pa se je tudi, da je kapital Din 1.250.000 premajhen in da ga je treba zvečati. Potreba po posojilih in finančni posli zadrug so se v korist zadrug vedno bolj večali.

Izredni občni zbor 9. maja l. 1923 je povzela delniški kapital s izdajo novih 12.500 delnic po Din 100.— na Din 2.500.000.—. Ker se je pa pri delniški podobi znatno več delnic kakor je bilo sklenjeno na občnem zboru 9. maja 1923, je bil sklenjen izredni občni zbor na 23. junija istega leta, ki je sklenil ponovno zvečati delniški kapital na 5.000 delnic po Din 100.— na 500.000.— Din.

Poslovni uspehi leta 1922, 1923 in 1924 so pokazali ugodne rezultate. Hranilni vlogi v tekočem računu in knjižicah so se zelo pomnožile, provizije so se povečale in tudi cisti dobiček je bil vedno ugoden.

Razvoj v teh letih je bil sledeč:

V letu 1922 delniški glavni	1.250.000.—
hranilni vlogi	1.461.071.—
rezervni fond	12.500.—
dobiček	109.170.—

V letu 1923 delniški glavni	2.500.000.—
hranilni vlogi	4.502.817.—
rezervni fond	122.500.—
dobiček	222.054.—

V letu 1924 delniški glavni	3.000.000.—
hranilni vlogi	10.106.778.—
rezervni fond	150.000.—
dobiček	286.182.—

Z ozirom na tako ugoden potek poslovanja in zlasti na porast hranilnih vlog je redni občni zbor 25. marca 1925 sklenil povečati delniški kapital na Din 5.000.000.— ali sicer za enkrat takoj na 4.000.000.— s izdajo novih 10.000 delnic po Din 100.—.

Poslovni uspeh v letih 1925 in 1926 je bil zopet ugoden.

Dobiček leta 1925 je znašal	Din 271.045.—
in dobiček leta 1926 pa	324.779.—
Rezervni sklad se je povečal na	Din 300.000.—

Zlato leta 1926 je bilo za banko ugodno, da si po se pokazale silne potrebščine prav to leto na denarnih trgih Evrope. Neugodna gospodarska konjunktura leta 1926 se je v letu 1926 je posostila. Trgovina je pekala, polomi velikih trgov so bili na dnevnem redu in celo razni denarni savodi so skrbjali, oziroma se se morali fusijonirati s drugimi.

Zadruga banka je oprijela se na svoje avto delavke zadruga, delovala v vsakem okviru ugodno, ali prebrala se je, da je za se dovoljevali razvoj podjetja, da se kapital čim prej poveča in sicer, da se popolnoma izviri sklep občnega zbora od 25. marca 1925.

Izredni občni zbor, ki se je vršil dne 12. septembra t. l., je sklenil, da glasno razpiše novo emisijo desetletnih delnic po Din 100.—, nominalni pod pogoj, ki so navedeni v priloženem subskripcijskem vabilu.

Stari delničarji morejo torej na vanke tri stare delnice dobiti eno novo po Din 100.—, vse druge pa po Din 119.—, novi delničarji pa po Din 112.—.

V Ameriki po 2 dolarja.

Ameriškim starim delničarjem se razlika odobri na njihovem računu.

Z ozirom na ta sklep vabimo s tem vse delavke zadruga in pa vse prijatelje delavkega zadruga, da subskripijo delnice.

Delavci! Prijatelji delavskih zadrug, delavski zadrugarji, zadrugi funkcionarji, vodstva zadrug! Vemo, da poznate našo poslovanje in da ga odobrate. Vemo, da ste si avto velikega pomena naše Zadruga banke za vse gospodarsko delo delovnega ljudstva. Vemo, da razumevate težnje in naše namene. Zato se nadejamo, da ne bo nikogar med Vami, ki ne bi podpisal nekaj delnic nove emisije.

V tej nadi pričakujemo Vaših prijav.

V Ljubljani, 12. septembra 1927.

Upravni svet: Predsednik Anton Kristan, predsednik Zveze gospodarstvenih zadrug v Jugoslaviji v Ljubljani, posestnik v Ljubljani itd. Podpredsednik: Dr. Danilo Majaron, odvetnik in predsednik odvetniške zbornice v Ljubljani. Člani: Alfonz Horvat, predsednik Zadruga poljičarje, vredne delavce v Poljci. Simon Jurčič, ravnatelj Konsumnega društva za Slovenijo v Ljubljani. Franjo Koren, ravnatelj l. delavke pokrajine v Ljubljani. Emil Podražek, ključnik hidroelektrarne v p. posestniku in ravnatelj Splošne zavarovalne družbe z. a. z. o. e. v Ljubljani. Ru-

dolf Rožman, viši uradnik v p. posestniku v Ljubljani. Mihael Rožman, ravnatelj Tiskarne J. Blažiča nael, predsednik nadzornstva Splošnega kreditnega društva in posestnik v Ljubljani. Valentin Vrhnec, ravnatelj Produktivne srednje zadruga za nakup, proizvajanje in prodajo v Ljubljani. — Nadzornstvo: Melchior Čobal, ravnatelj Splošnega konsumnega društva "Posavje" v Zagorju ob Savi, predsednik Delavke zbornice v Ljubljani in član ravnateljstva Osvobodilnega sveta za zavarovanje delavcev. Ivan Jeretin, ravnatelj Stavbne, gostilniške in komunalne zadruga "Delavski dom" v Trbovljah. Karel Malovrh, ravnatelj Konsumnega društva rudarjev v Hrastniku. Ivan Hladnik, strojni tehnik, poslovođa "Nove Jugoslavije". Aleksander Knez, član nadzornstva Kmetijske posojilnice Ljubljanske okolice in posestnik v Ljubljani.

VABILO NA SUBSKRIPCIO DELNIC V EMISIJ ZADRUŽNE BANKE V LJUBLJANI.

V imenu sklepa tarednega občnega zbora s dne 12. septembra 1927 in s dovoljenjem ministrstva za trgovino in industrijo s dne 4. avgusta 1924 št. 4684 povisa Zadruga banka v Ljubljani svoj delniški kapital od Din 4.000.000.— na Din 5.000.000.— s izdajo 10.000 novih delnic V. emisije po nom. Din 100.— in to pod sledečimi pogoji:

Stari delničarji imajo opcijsko pravico do dodatne ene nove delnice na vsake tri delnice prejšnjih emisij in to po tečaju Din 100.—, tel. quel, za vse naslednje delnice pa po tečaju Din 110.—, tel. quel.

Novim subskribentom se dodelijo delnice po tečaju Din 112.—, tel. quel. Delnice predpostavljajo emisije bodo opremljene s kuponci od 1. I. 1928 dalje.

Subskripcija se vrši za Jugoslavijo pri:

Zadruga banka v Ljubljani, Aleksandrova cesta, 1.

Splošni hranilnici in posojilnici za Slovenijo in okolice, Sava-Jesenske ali Delavsko-kmetički hranilnici in posojilnici v Trstu ali

Hranilnim in posojilnim društvom delavcev v Mariboru ali Delavsko-kmetički hranilnici in posojilnici za naših doline v Prevaljah

ter pri vseh podružnicah Konsumnega društva za Slovenijo.

V Ameriki pa pri:

Slovenski Narodni Podporni Jednoti, Chicago, Ill., 3637-39 So. Lawrence Ave. ali

Amalgamated Trust and Savings Bank, Chicago, Ill., 111 West Jackson Blvd. ali

International Building and Loan Association, 6235 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio. ali

Frank Baker State Bank, New York, 82 Cortland, ali

Amalgamated Bank of New York, 11-15 Union Square.

Pri izradi opcijske pravice je predložiti tudi delnice prejšnjih emisij.

Subskripcijski rok poteče s dnem 10. decembra t. l., do katerega dne je polniti protivedno podpisanih delnic v gotovini.

V Ljubljani, dne 12. septembra 1927.

Upravni svet.

Pridirgar strah v ženskem občinu!

Curvy-Rival, Anglija, 30. sept. — V prejšnji noči so tukaj prijeli "duha", ki je več tednov strahil tod okrog, zlasti po gajih, kjer se shajajo zaljubljeni pari. "Duh" je bil visoke postave in v ženskem kriju. Ko so ga imeli v pesteh, so v njem spoznali domačega pastora, rev. Arthurja P. Renda. Pastor se izgovarja, da je skušal rešiti moralno moških, zato je lažil okrog v temi v ženski obleki. Prebivalci so pa drugačnega mnenja, kajti "duh" je tako oplašil otroke in ženske, da se niso več upale iz hiše ponoči. Mnogi zahtevajo kazensko postopanje proti bedastemu pridirgarju.

Izobljajanje.

"Vai moški!" je dejala stanovalnica prijateljica, "vsi moški so govoda, draga moja."

Njena prijateljica je s svojo sivo glavo prikimala. Bila je namreč dvakrat poročena.

"Da," je dejala. "Nihče ne ve to bolje kot jaz, četudi ni moj drugi mož svetnik, včasno pa moram toliko reči, da je boljši kot moj prvi mož. On je v zaporu večinoma, tako da lahko porabim moje zaslužke za svoje lastne potrebe."

Splošno.

Bančni klerk prilecu: "Privesti morate s seboj osebo, ki vas bo identificirala, da vam lahko izmenjam ček."

Prišlec: "Moj Bog! Ali tudi tukaj prodajate pijačo?"

Penzionist: "Tako majhen, pa že prosičar!"

Janeček: "Ali naj živim brez dela, kakor vi?"

Kako dolgo žive rastline

Izmed vseh živih bitij se zaveda odnošne človek, da ga čaka smrt. Nihče se ji ne more izogniti. Večina pa je smrt kaj malo dobrodošla, da zdi se ji upravičena in strahotna, zato se ljudje že od pamtveka trudijo, da bi človeško življenje kolikor moč podaljšali, samo da bi se "prihod" smrti čim bolj oddolili. Sem spadajo mitične pijače, s katerimi so stari Kitajci obetali neumrljivost, pa razni življenjski eliksiri slovitih čarovnikov in zdravnikov; v vrsto sredstev za podaljšanje človeškega življenja sloneča "Makrobiotika" C. W. Hufelanda, kakor tudi na bioloških dejstvih zasnovani predlog Elije Mečnikovca, pa podaljševalni poskusi Voronova, Stejnacha in drugih. Človek silno visi na življenju. Kaj čudo, če je hrepenenje po življenju nadvladalo tudi pesnika in umetnika v uživanju življenja Gogtheja, ki vsklika:

"Sladko življenje! Krašna, prijetna navada obstoja in delovanja, mar se res moram ločiti od tebe?"

Problem podaljšanja življenja je pri človeku že načrt in se v novejšem času znatno povečevalo. Ali pa se da podaljšati tudi rastlinsko življenje? Najprej moramo vedeti, kako dolgo prav za prav žive naše ljubke tovaršice.

Doba, ki je odmerjena rastlini za življenje, je — izjemal pri enostaničnih živih — vrio omejena. Bakterija, ki obstoji iz ene same celice, se razcepi v dve polovici, vsako izmed njih zraste do velikosti matične celice, se zopet cepi in se na ta način plodi v neskončnost. Bakterija je — da govorimo z Welsmanom — neumrljiva.

Pri dvo- in večeličnih ali živalih: višjih rastlinah je problem še bolj zapleten. Njih življenje ima svojo dobo in prej ali slej jih pokonča smrt. Kakor pri večini življenjskih pojavov, se kažejo tudi v trajanju življenja velike razlike. Izmed vseh živi so najbolj izločeni pogin gobe. Ako pokrijemo konjski odpadki s stekleno posodo, zraste v kratkem času cel gozd majčkenih glivic — plesni — ki brž poženejo trose in nato poginejo. Zanimiva je tudi neka vrsta plesni: plibolusa, ki ima značilno lastnost, da raztroši svoje trose več centimetrov okoli sebe, nato pa pogine. Življenska doba pravkar omenjenih plesni na traja več kot par dni.

Sočnica, nedotika, mačesca in druga tako zvane enoletne rastline žive samo od pomladi do jeseni; druge rastline žive dve leti, nekatere pa celo sto, tisoč, da, več tisoč let. Dosežejo starost, ki visoko nadkriljuje skrajno življensko mejo človeka in živali.

Ko so prvi raziskovalci odkrili v 15. stoletju Kanarske otoke, so našli na Tenerifju drevo Dracena draco, ki so ga domačini zavoljo njegove velikosti in visoke starosti častili kot gozbrega duha. To drevo je videl prirodoslovec A. V. Humboldt še na koncu 18. stoletja. Takrat je bilo 15 m debelo. L. 1868. je rastlinskega očaka podri vihar in ga za vedno uničil. Ker spada ta vrsta k tako imenovanim monokotilom, nima letnih krogov, ki nam pomagajo pri določevanju starosti drugih dreves, vendar pa se sklepa, da je bilo to drevo staro več tisoč, po sodbi nekaterih celo 6000 let.

Sredi prejšnjega stoletja so odkrili v severni Ameriki, na področju sedanjega Yellowstone parka in pa v Kaliforniji mamutova drevesa (Sejula ali Wellingtonia), ki so vzbujala splošno občudovanje tako glede velikosti kakor glede starosti. Ko sem bil l. 1896. v Kaliforniji, sem občudoval mamutova drevesa v bližini mesta Santa Cruz. Takrat so se prirajali k tem rastlinskim čudom redni izleti. Čeprav sem še od prej poznal tropski gozd, ne bom nikdar ponabil pogleda na te rastlinske hruste. Človek kar zastrni pred njih in se mu zdi, da gleda v nekdanji paradiz. Eno izmed teh mamu-

tovih dreves se imenuje "General Fernout" in stoji varavarno kakor sveta 100 m visoko; tik njega je drugo, še večje in 30 metrov debelo. Škoda pomemna votla drevesa bi se lahko mirno peljal voz z vpreženimi konji. Vendar pa omenjena dva okrasna drevesa nista največja, nekatera mamutova drevesa segajo 142 m visoko in so stara več tisoč let.

Sequoia gigantea je odkril l. 1850. angleški botanik Loe 5000' nad morjem v tako zvanem mamutovem gozdu pri St. Anthoniu (38' sev. šir.). Debelo je povprečno

BREZ OČETA!

Bilo je spomladi, ko začnejo prihajati lepi dnevi, vse je živo, je od zunaj in se veseli spomladanskega dneva. Ljudje hitijo delat na polje, ptičke žvrgolijo, drevje in trava prične zeleneti, otroci se igrajo v mali vasi. Ob hribu je bila majhna hišica pri malem gozdiču, katera je bila več žalostna kot vesela, bila je brez očeta, ki se je nahajal v Ameriki.

Mati je bila sama s svojim malim sinčkom, ki ga je rada imela ter ga objemala in ljubila in gladila ga je po svetlo rumenih lasih. Deček je bil živahen, igral se je s soslednjimi otroci, in naenkrat je bil presenečen, ko je videl, da drugi otroci imajo očete, on ga pa nima.

Ko enkrat v naglici pridrvi k materi, ne misleč na to, kaj bo mati odgovorila, in jo vpraša: "Mama, kje je moj oče?" "Mama, kje je moj oče?" Mati mu odgovori: "Zakaj pa vendar to vprašaš, moj preljubi sinček, ker do danes se še nisi spomnil na svojega očeta?" "Pa vendar jaz bi hotel vedeti, kje je moj oče. Ali imam jaz očeta, kot ga imajo sosledni otroci, ali ga nimam?" "Mati ga objame ter ga pritiska na svoja prsa, in mu pove: "Sinček, tvoj oče je tam daleč, daleč..."

Deček naglo vstane ter vidi, kako se njegovi materi soze polnijo na obrazu. "Zakaj se pa jokaš, mama? Kaj ti je?" "Jaz tudi mislim zmeraj na tvojega očeta, kdaj se povrne domov." "Nisi mi še povedala, kje je moj oče. In zakaj me je zapustil?" "Tvoj oče je odšel daleč v Ameriko, da tam poišče kruha za nas, ker ga ni bilo dovolj doma." "Zakaj pa drugi sosledje imajo dovolj kruha, a mi ga nimamo?"

"Oni imajo več denarja, da lahko več kruha kupijo." "Zakaj pa mi nimamo denarja, da bi več kruha imeli in tudi oče bi bil doma?"

"Moj preljubi sinček, vsi ljudje nimajo enako usodo; eni so bogati, drugi so pa revni; eni živijo, drugi pa delajo in zraven stradaajo; radi tega je tudi tvoj oče moral iti po svetu, da zasluži nekaj denarja. Ko pride domov, prinese s seboj denarja, pa kupimo hišico in kruha." "Baj vendar imamo hišico in kruha, naj pride oče domov, jaz bi ga rad videl, zelo rad."

"Razumem ta, dete moje, ali se ni mogoče, da bi prišel tvoj oče domov, če ni zaslužil toliko denarja, da bi poplačal dolgove. Ta hišica ni naša. Zato je moral tvoj oče v Ameriko."

"Mama, jaz te ne razumem;

vaš oče ima svojo hišo, zakaj pa bi jo ne imeli mi?"

"Sinček moj, ti si še majhen in ne razumeš še, zakaj imajo vsi drugi hiše, mi pa je nimamo. Ko bo odrasel in začel delati, potem boš vse vedel. Ko pride tvoj oče, pa ti vse pove, kako ljudje žive in delajo. Potrpi še nekaj časa, pa boš vse vedel, vse, vse."

"Oh, oče mi bo vse povedal, kaj ne?" Veselo se dvigne ter objame svojo mater okoli vratu.

Mati se spomni moža in očeta, ker ni več dolgo pisma od njega, premišluje, je li živ ali je mrtel. V Ameriki jih veliko pobije, morda je tudi njega smrt pograbila. Nihče ne ve o njem. Otroci se spusti z objemom in vidi spet mater objemajo, hudo mu je bilo pri srcu, zakaj se mati zmiraj joka, ter jo začne tolažiti.

"Mama, bodi vesela kot si bila poprej, pa ko oče pride domov — oh — kako bo veselo pri nas. Imela bova vsega dovolj, pa bova prepevala, kakor prepevali pri sosledih, kajne?" Bredbržno je zamišljena mati, ker ni denarja več v hiši, kruha zmanjkuje, najemnine s davki vred je treba plačati, ali denarja ni, na hišico so še veliko dolžni, če ne bo denarja, bajejo bo šla na boben in reveži na na cesto, to je bilo njej največ v glavi. Vsa dan gre nasproti pismonom in ga vpraša, če je kak-

šno pismo iz Amerike. Če ni ničesar, spet joče. Kaj bi naredila s svojim malim detetom? Otroci hoče kruha, ker je lačen, a mati nima ničesar, da bi otroka potolažila.

Ko so videli sosledje, da se nahajajo v lakoti, so ji pomagali. Toda tudi sosledje so bili bolj revni, dali so ji delo na nji, da vasi nekaj zasluži, da se preživi. Gospodar pride vprašat za denar, ki ga je posodil njenemu možu za v Ameriko, da se plačajo obresti.

Ko je bilo vse veselo na polju, so začeli kositi travo, okopavati krompir in koruzo. Vsi so delali: eni na njivi, drugi pa na senožeti. Fantje in dekleta so veselo delali in prepevali, naenkrat se zgleda pismonom in drži v roki pismo s črnim okvirjem ter pravi: "Zalostna vest iz Amerike." Delavci, stari in mladi, prihitijo k pismonomi, vprašajo, kaj je? Kaj se je zgodilo? Ali je kdo umrl iz naše vasi v Ameriki? Pismonom jim je pokazal naslov, razumeli so ter prišli k sosledni hiši, da sišijo, kaj se je zgodilo. Deček pridrvi v naglici, ker vidi veliko množico ljudi pred hišo ter vpraša svojo mater, če je prišel oče. Ni dobil odgovora, ker se je mati jokala in ni mogla odpreti pisma, ker ji je bilo težko pri srcu. Eden izmed sosedov odpre pismo ter ga čita ter zastane. Vsi gledajo vanj, rado-vedni, kaj in kako se je zgodilo. Čita nadalje: "Mrtev, ubit v rudniku; bila je eksplozija; mnogo jih je ubilo." Vsi so postali presenečeni, vsakomur so padle solze na obraz. Starček objame dečka in mu tiho pove: "Tvoj oče je umrl, ne vidiš ga več." Mati joče in objema otroka: "Da, sinko, mi smo brez očeta, zdaj bomo propadli!"

Oče ni bil zavarovan, uboga mati ne dobi ničesar od nikoder, potem gre hišica na boben! Razšli so se, vsi žalostni nazaj na delo, razen starčka, ki je ostal, da tolaži.

Prišla je nedelja. Vsi so pred cerkvijo. Pogovarjali so se o ranjem Andreju in ubogi vdovi. Zvonovi so začeli zvoniti in ljudje hitijo v cerkev. Orglje zaigrajo in pevci zapoje, a poslušalec se je zdelo, da pevec ne pojejo tako veselo pesmi in tudi orglje igrajo žalostneje kot ponavadi. Maja je končala, ljudje silijo ven, ko nasenkrat opazijo župana pred cerkvijo na odru, ki je klical kmete, da se zberejo vsi skupaj. Nekateri se vedeli, kaj ho, radovedni so pa bili val navzoči, kaj bo govoril in kaj se bo prodalo. "Licitacija," je naznanil župan; "tista mala hišica ob hribu pokojnega Andreja, se proda na dražbi danes ob treh popoldne. Pridite val tja."

Mnogi so se pogovarjali med seboj, kam bo šla uboga Tončka? Kaj bo čisto? Bilo je vsem težko, da se hišica proda. Se niso bile tri ure popoldne, ko se je začela množica zbirati okrog hišice in ogledovati, koliko je vredna, kmetje so čakali dolgo časa. Bilo je pol štiri, ko pride župan, policaj in drugi uradniki, ki bodo zdaj prodajali.

Policaj privleče staro mizo; župan se ni upal stopiti na to mizo, da se ne bi sgrudil s njo vred na tla. Ukazal je policaju, naj kaj boljšega prinese. Policaj je iskal po vasi, a ni mogel ničesar dobiti za župana, kakor en zabo, ki je bil malo boljše kot miza.

"Čenjeno obitstvo! Tista hišica pokojnega Andreja se proda, ker ni bila poplačana. Dolga je na njo veliko. Ubilo ga je v Ameriki, in ker njegova žena ne more plačati, se hišica proda. Hišica vred s zemljo je vredna tri tisoč krom!"

Vse je kupil neki kmet. Napovedal je ubogi vdovi, da se mora seliti do tega in tega dne, ker bo dal hišico preurediti. Uboga žena ga je prosila, da se je usmili ter da jo pusti v hiši živeti, da gre k njemu za to delat. Človek je bil brez usmiljenja in ni dovolil, da ona ob hribu stanuje; njene prosnje in solze niso pomagale.

Sosledje niso bili veseli tega moča, ki je bil tako okruten in neusmiljen, ali niso ji mogli pomagati, da bi jo vzeli k sebi, ker niso imeli v svojih malih bajeht prostora. Ni drugoga kakor da si vzame življenje ali pa da si

poišče dela v tovarni, da bi mogla preživeti sebe in otroke.

Ko je odhajala iz vasi in male hišice, je zajokala še enkrat. Uboga brez hiše, brez moča in očeta, poslovala se je od svojih sosedov jokaje ter je odšla s svojim majhnim otrokom iskat kruha po svetu.

—Kari Trnavačič.

NAROČNIKI POZORI!

Znamenje (Sept. 30-37) pomeni, da vam je naročnik potekla ta dan. Poslovite se pravočasno, da vam lista ne ostane. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, kar ni bil plačan. Ako je val list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vlad napadnega naslova, pošite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Nail zastopniki so val društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina na celo leto je \$6.00 in na pol leta pa \$3.00. Člani S. N. P. J. doplačajo \$4.50 na leto, na pol leta \$2.25.

Za mesto Chicago in Ciceo na leto \$7.50, na pol leta \$3.75, na člane \$4.50.

Za Evropa stane na pol leta \$4.50, na vsa leta pa \$9.00.

Tednik stane na Evropa \$1.70, člani doplačajo samo \$0.50 na pošiljavo.

Mladinski List stane na celo leto \$1.50.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

DONAČE KLOBASE!

Prva obličina bom prišel sproti razpisati fine donacije klobas, klobas in prekajane meso. Klobase po 30 cent, prekajano meso in klobase po 50 cent. Kdor plača vnaprej ima poljubno pravo. Kdor pa ne, mora plačati pošiljavo.

Uljudo se priporočam vsem stari in novim odjemalcem za obilo naročila. Kdor ni zadovoljen, vrne denar. Pošiljam 5 funtov in več.

Joseph Leskover
618-14th Street
Racine, Wis.

P. S.: Dobiti šestim zastopnika za Chicago in okolice in za Milwaukee in okolice. Pošite za poročila. (Adv.)

POŠTOMA JE BILA ČRNA KLOBASA s tem oznako (30) kar pa ni bilo pravilno. Prava oznaka je 50. Prosim, da to izpopravite.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovini? To je odlična darilna vrednost, ki ga za mal denar lahko pošljete svojemu v domovino.

!KAMPANJA!

za pridobivanje novih naročnikov dnevnika Prosveta

Se vedno je čas da začnete s agitacijo za razširjenje največjega slovenskega dnevnika v Ameriki, Prosveta, ki je plan v naprednem duhu za izobražbo in poduk naših rojakov.

Sedaj se vam nudi lepa prilika, da si za dolge simke večere nabavite lepih in podučnih knjig, katere dobite za nagrado za nove naročnike.

Za enega novega polletnega naročnika dobite knjigo "Jimmy Higgins" vredno \$1.00. Za enega novega celoletnega naročnika dobite knjigo "Slovensko-angliška Slovnica," malo primerna knjiga za razširjenje znanja angleščine, vredna \$2.00 ali kako drugo knjigo iz zaloge "Književna matica." Za dva novi celoletni naročniki dobite veliko in krasno vezano knjigo "Ameriški Slovenci," v kateri boste našli mnogo zanimivih in podučnih, ne samo o razvoju naše S. N. P. Jednote, temveč tudi o razvoju našega naroda v Ameriki, in drugih zgodovinskih in kulturnih dogodkih. Vrednost knjige je \$5.00.

Ako se niste, začnite s agitacijo takoj. Idite na delo in pridobite lista kar mogoče več naročnikov, kar simbol bo list razširjen, temvečji bodo uspehi na kulturnem in gospodarskem polju Slovencev v Ameriki.

Cena je: na leto \$6.00, na pol leta \$3.00; na Chicago in Ciceo na eno leto \$7.50, na pol leta \$3.75. Za Evropo: na eno leto \$9.00, na pol leta \$4.50.

Iskalite in iskalite to kupo.

PROSVETA, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

Priloge dobite naročnino \$....., za katere pošljete Prosveto:

Ime JOSEF
Naslov CHICAGO
Ime J
Naslov CHICAGO

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

ima v zalogi obilico knjige:

AMERIŠKI SLOVENC! — levrtna krasna knjiga, obsega 608 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane \$5.00
Slovensko-Angliška Slovnica — zelo poučna in lahko razumljiva knjiga za učenje angleščine, v dodatku raznih koristnih informacij, stane samo \$2.00
Zakon Higienosti — tolmachi naravnih zakonov in splošni razvoj, knjiga iz katere samoret črpati mnogo naukov za taleno in duševno dobro \$1.50
Pater Malavventura — V Kobaridu — zanimiva povest iz življenja ameriških frančiškanov, in dolivljaji rojaka, izvrstno spopolnjena s slikami \$1.50
Zajedna — zanimiva povest in prava ilustracija doloj akritega dela življenja slovenskih delavcev v Ameriki \$1.75
Jimmy Higgins — krasna povest, ki jo je spisal sloviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molak \$1.00
Zepanik 8. ročne konvencije S. N. P. J., 358 strani mehko vezana, stane samo \$0.50
"Hibernica" — drama v treh dejanjih s prologom in epilogom — mehko vezana, stane samo \$0.50
"Informator" — knjižica s vsami potrebnimi podatki o S. N. P. J. — zelo priporočljiva za člane — stane samo \$0.50

Poslajte paše na:

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V
TISKARSKO OBRT
SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA
CLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE
NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerne, unijako dele prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Poslajte po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA

CVETKO GOLAR.

Beli in rdeči petelin

Hlastno, hitro je Blaž odprl okno in zmašil petelina skozi ozko odprtino. Zagnal ga je z vso močjo po zraku, da je padel kakor kamen izvišala pred domači prag.

Vadignil se je sključen in ponizal in opotekaje se in žalostno ječe je izgubil v svojem umazanem kožuščku in domačo vežo in se skril v najtemnejši kot. Za njim je ostala črna, mastna sled, cedeca se od njega.

Blaž in Blažek sta stala na pragu in si meala roke in se veselo režala:

"Včasaj sta se smejala vidva, a danes midva! He-he-he!"

Dolgčas je bilo Primožu, zato si je dajal uganke. Siroko je sedel na peči in zraven se je imel veliko, zeleno steklenico.

"Slivovka je dobra in zato jo pijem in sem jo pil in jo bom še pil."

Nagnil je in pil s prevdarkom, oči pa so pobočno strmele v strop.

"Zdaj pa mi povej Primož, ki si moder mož, in dobro poslušaj, da česa ne preališ, zakaj stvar je zamotanega značaja: Vem za grad, ki ni grad, in pride iz njega duhoven, ki ni duhoven, in pobere kamen, ki ni kamen, in ga vrže v ptika, ki ni ptič, ki sedi na drevesu, ki ni drevo. Kaj pa je to? — Zdalej bi te pa kmalu ugnal v korjil rog, ali ne, Primož? Pa jo bova tudi to pot izvozila, ker so Radlinov oče prišli s to uganiko in jo povedali. O, midva jih imava za ušesom, Primož, kar odgovori, kaj bi se bal!"

Da je bila šala lepša, in dovtip boljši in stvar kratkočasnejša, je tišči Primož, ki je ugičal, izpremenil svoj glas, in stišal se je kot iz soda njegov nizki bas:

"Grad, ki ni grad, je kloster, duhoven, ki ni duhoven je menih, kamen, ki ni kamen, je opeka, ptič, ki ni ptič, je netopir in drevo, ki ni drevo, je konoplja. — Ha-ha-ha! Smo že spet zunaj! — Ali pet! Ni bilo prav. To bi bil moral uganiti petelin, ali bi se bila smejala! Ho-ho! Kje pa si, ali si jo mahnil v oštarijo?"

Primož je postal nekako nemiren, zazdehalo se mu je, in začel se je ozirati po hiši. Skočil je s peči, da so zapela okna.

"Kje si, pijanec? Ali se greš na avslah slepe miši s kmečkimi putami ali se ravšaš s Kocambrinovim kokotom? Le nikar se mi ne hodi potepat, drugače se boš čisto pokmetil."

Govoril je sam zase in ves zaripljen v obraz ter še debelejši žil na sencih je pogledal skozi okno in zagledal Blaža na pragu.

"Vidiš predelane krojača, kako se mu reži obraz. Bes te lopi!"

Nameril je svoj korak proti veži in je odprl duri na stečaj, zakaj obšla ga je temna slutnja:

"No kje si, petelinček?"

Primož jo je kresal iz kota v kot, ali nikjer ga ni mogel zagledati.

"Aha, je še spet pri svojih jarčicah in jih vodi za nos."

Mislil je stopiti na prag, kar zašlil tožeči glas za seboj.

"Ali si tukaj, zakaj se skriváš? Ali si grešil kakor Adam, ki je tiral prepovedani sad in se potlej aramoval svojega gospoda? Kar pokazi se, čeprav imaš razmearjen greben v znamenje, da si se bojeval za svoje micko."

Dolgo in zategnjeno ječanje je bil odgovor. Dobro je spoznal petelina, ki je potožil skrit med staro ropotijo in šeleznó šaro.

"Marš ven, grelniki!"

Z burno naglico in premočen in umazan kot podgana je pridrvel petelin k Primožu, se obrnil in zopet izgubil. Primož bi bil skoraj padel v znak. Strmel je nekaj časa v kot in kot neveren Tomaž ni verjel svojim očem.

"Kateri hudčev hudč! Je tako nakazil? Kje je tisto prokisto prase?"

Zahrumlal je Primož in vrgel ob zid svojo pipo, zgrabil se je za glavo, da bi jo tudi treščil ob zid, če bi se dala odtrgati! Lasal se je in je rjul, škrtkjal in skakal po veži, ko je videl takšno grdobno namesto svojega belega tovariša.

"Hudčev Blaž, to mi boš plačal," je mahoma dejal. Stisnil je težko pest in zašugal s tako ostro in vročo kletvico, da bi bila zašgala krojačo bajto, ako bi se dala. Sedaj je vedel natanko, zakaj se je Blaž smejal.

"Tega ti nikoli ne pozabim! Blaž, zakaj si mi to prizadel!"

Iznova se je zašlalo ječanje za durmi: Bil je bolan glava, kakor bi jokali v temi. Za trenutek je vse utihnilo in petelin je privlekel na srgo veže. Kljun in peruti in rep, vse je bilo na tleh, in Primož ni mogel spoznati v tej grjnsni in smrdljivi živali svojega zalega, snežnega pevca. Obledel je stianjen, zmečkan kakor živa in drhtela kepa grdega blata pred gospodarjem, ki ga je sunil s čevljem in odšel.

Proti večeru se je Primož vračal pijan in divji. Pred hišico se je ustavil in gledal proti sosedu. Sovraštvo je poostirilo njegove oči, da so videle v mraku Blaža za okencem: Drobni obraz je bil veselo izpučen.

"Le veselo, le veselo, hajsaaa, rajsaaa!"

Sam zase je govoril Primož in lomil v hišo. Ko je odprl duri, se je petelin rasprostirih peruti zakadil vanj, jesen ogenj je bil v njegovih očeh in srdito je zakokodakal, kot da očita gospodarju in ga opominja, naj ne pozabi hudobnega krojača in njegovega dejanja. Zaganjal se je vanj in mu skočil na rame črni ptič, vpil je in trepetal.

Primož je vzel iz žepa steklenico in pil dolgo. Ko je nehal, se je davil, lovil sapo, in oči so mu bile svetle. Poiškal je žveplenke in poskusi, ako so suhe. Bil je zadovoljen, in ko je še naročil petelin, naj bo lepo priden, je šel v noč.

Da se ne bi dolgočasil, je šetal črni beli petelin po belem gradu. Setal je in čakal svojega gospoda, ki se je kmalu vrnil grohotaje.

"Kaj se držiš kot mila Jera, poglej svoje-ga tovariša, kako veselo pleše po Blaževi bajti."

Rdeči petelin je skočil na slamnato streho ubogega krojača. Goreč jeziček je sukljal iz njegovega grla in lizal prepereli mah in razsušeno slamo in strohnele late, lizal je slastno in pokušal sladkosnedno, na rumenih nočkah se je potuhnjeno plazil više in više, tu in tam je nekoliko počakal in duhal in vohal kakor se-stradan volk vročo kri, zdaj je skočil in se zopet za trenutek potuhnul in lezel tiho in nevidno dalje, dokler ni prišel do vrha. Tam je nenadoma zavihral s škriatnimi in zlatimi svojimi peroti, valčasten in krasen jih je razprostiral široko in dvignil visoko in pod njihovi razmahom so pele iskre in letale kot lastovice po zraku, valil se je dim, tiral se je plamen in hratal in poširal.

"Poglej, poglej, petelinček, svojega tovariša," je prijazno izpodbujal Primož. "Skočil in poglej, akoš okence poglej! Na gorkem bo spal nočoj Blaž. Ha-ha-ha!"

Petelin je planil na mizo. Razpel je svoja zamazana krila, našopiril rep in s glasnim vričkom je pozdravil svojega rdečega tovariša. Vse ja tare v bleščedem odsevu, razmršen in divji je brusil krepilje, tolkel s kljunom in bliskal s očmi proti ognjenemu viharju, v katerem je plesal njegov rdeči brat.

—Golar.